

Péter 1. levele

*Szerző:*

Az ógyház úgy gondolta, hogy a levelet Péter apostol írta, amiből egyértelműen adódott annak tekintélye. Nyilván nem véletlen az sem, hogy 110 körül éppen Péter nevét felhasználva írja meg művét a 2Pét néven ismertté vált irat szerzője. Polycarpus és Papias is ismerik az 1Pét, annál meglepőbb azonban, hogy a Muratori kánonban nem szerepel. Pétert a levél szerzőjeként explicit Iraeneus nevezi meg első alkalommal.

Érvek Péter ellen: emelkedett görög nyelv (irodalmi koiné – Mk Pét tolmácsa?); apostol (1Pét 1,1), vagy presbitertárs (5,1)? Jézus passiójának felidézése nem karakteresen egyedi – egyébként is hiányoznak a műből a szemtanúkra jellemző visszaemlékezések

Titkár hipotézis: támpontja az 5,12-ben egy bizonyos Szilvánuszról olvashatunk, aki által írta volna Péter a levelet. Ha pedig ez a Szilvánusz azonos lenne Pál Silas-ával (ApCsel 15,22-32), akkor a páli teológiához való közelség is érthető lenne.

*Keletkezés ideje, helye:*

Feltehetőleg Kis-Ázsia, 90 környékén.

*Címzettek:*

A címzettek a levél állítása szerint a Pontus, Galácia, Kappadócia, Ázsia és Bitinia szórvényaiban élő jövevények (1Pét 1,1), akik akárcsak a diaszpórában élő zsidók, kisebbségben élnek egy alkalmanként ellenséges közegben. A gyülekezetek helyzetét az üldözések teszik szinte elviselhetetlenül nehézé, nem véletlen, hogy az Újszövetségben megjelenő 42 szenvedést (πάσχειν) említő igéből 12 az 1Pét-ben van (Domitianus alatti üldözések).

*Felépítés:*

Az 1Pét 1,3-4,11 egy keresztelekor tartott beszéd lenne, amely eredetileg önállóan létezett, ezt egészítette ki a szerző egy rövid intő és vigasztaló beszéddel.

*Tradíciók:*

A feldolgozott tradíciók inkább Pálhoz köthetőek, így nagy valószínűséggel állítható, hogy azok Kis-Ázsiából származnak. Ami pedig az ószövetségi citátumokat illeti, azokat a LXX alapján idézi szerző – egy kivételt találunk ez alól az 1Pét 4,8-ban megjelenő Péld 10,12-öt. Kereszteleési tradíció – lásd felépítés! Ugyancsak valószínű az 1,18-21; 2,21-25 és a 3,18-22 versekben liturgiából származó anyagokat feltételezni; 2,11-3,7: házitábla; kötődés Mt evangéliumához: 1Pét 3,14/Mt 5,10; 1Pét 4,13/Mt 5,11k) és páli teológia.

*Teológiai tanítás:*

A keresztyéneknek a keresztségben megalapozott új élete láthatóan meg kell jelenjen cselekedeteikben, a világban, és ha arra van szükség, a szenvedéseket is el kell viselniük az igazságért.

*Vallástörténeti elhelyezkedés:*

A levél vallástörténeti besorolásának egyik legérdekesebb problematikáját a 3,19 tárja elénk. „Így ment el a börtönben levő lelkekhez is, és prédikált azoknak”. Vajon kik

lehetnek ezek a lelkek, bukott angyalok, vagy meghalt emberek? Ugyancsak ennek a mítosznak az őskeresztýénségen belüli széles körű ismeretét feltételezi a 2Pét 2,4 és a Júd 6 is.

Júdás levele

*Szerző:*

A levél szerzőjeként a következő személyeket vehetjük számításba: Júdást Jézus testvérét (Mt 13,55; Mk 6,3); Júdás a 12 apostol egyike (Lk 6,16; ApCsel 1,13); Júdás Barsabbás (ApCsel 15,22.27.32); vagy esetleg egy ismeretlen szerző, aki az írást, mint pseudoepigráf iratot konstruálta meg. A levélben több jel is utal az apostolok utáni korszakra: a viták ortodoxia és herezis között, tévtanítók feltűnése a végső időkben. A Júd 17k-ben maga a szerző helyezi magát az apostolok utáni korszakba. Mindezeket összevetve úgy gondolhatjuk, hogy a Júd egy pseudoepigráf irat, amit egy ismeretlen zsidókeresztýén szerző vetett papírra.

*Keletkezés ideje, helye:*

A levélből igen nehéz bármilyen konkrétumot is leszűrní a mű keletkezésének körülményeit illetően. Éppen ezért rengeteg elgondolás van: Palesztina/Szíria, Kis-Ázsia, Alexandria. Palesztina mellett szokták érvként felhozni Jézus testvére Júdás tekintélyét és a zsidókeresztýén hangsúlyokat, viszont ez ellen szól a megszólított gyülekezet helyzete. A Jakab levéllel mutatott számos rokonság és a mű hatástörténete miatt gondolhatunk az alexandriai keletkezésre. Ugyanakkor az angyalokról szóló tanítás a Kol-val mutat rokonságot, mint ahogyan általában a pásztori levelekkel mutatott közös vonások is a páli iskola hatását teszik valószínűvé. Ehhez járul még a Jud recepciója a 2Pét által. Ezen tényeket alapul véve Kis-Ázsiára kell gondolnunk a keletkezési helyet illetően. Feltehetően a művet 80-100 között írták.

*Címzettek:*

A címzett közösség legnagyobb problémája, hogy immáron a gyülekezeten belül olyan tévtanítók is megjelennek, akik Jézus úr voltát tagadják (Júd 4).

*Tévtanítók:*

A szerző polémiája tradicionális elemekből épül fel, ami viszont eldönthetetlené teszi, hogy a tévtanítók vándorprédikátorok, vagy a helyi gyülekezet tagjai. Mindenesetre részvételük az agapé alkalmán (Júd 12) az utóbbi feltevést látszik alátámasztani. A tévtanítók vagy korai gnosztikusok, vagy a páli tradícióhoz tartoznak.

*Tradíciók:*

A megjelenő tradíciók feltűnően erőteljesen kapcsolódnak az antik zsidóság gondolkodásához pl. a Júd 5-7-ben megjelenő és kifejtett összefüggés a hibás életvezetés és az isteni megítéltetés között, amely legközelebbi párhuzamát a Sir 16,1-15 és a qumráni CD 2,17-3,12-ben találja meg. A Júd 6-ban megjelenő angyalokról szóló tanítás pedig a Gen 6,1-4-hez kapcsolódó zsidó értelmezésekhez sorolható, amihez hasonlóval találkozunk az ethHen 10,4-6.11-13; 12,4-13,1-ben, sőt az ethHen 1,9-et a Júd 14b.15 idézi is. Egy apokrifus Mózes-tradíció jelenik meg a Júd 9-ben és a levélben megjelenő utalások Káinra, Bileámra és Koré-ra ugyancsak érthetetlenek lennének a zsidó recepciótörténet ismerete nélkül.

### *Teológiai tanítás:*

A gyülekezet identitástudatának megerősítése a saját körein belül támadt ellenfelekkel szemben. A gyülekezet azért a hitért küzd, amit egyszer s mindenkorra elnyertek a szentek (Júd 3). Az etikai tanításban fontos szerephez jutnak a zsidó tisztasági elképzelések (vö. Júd 8.12.23).

### *Péter 2. levele*

#### *Szerző:*

A 2Pét azzal az igénnyel lép fel, hogy az apostol testamentumaként tekintsenek rá (2Pét 1,1.13-15). A levél eredeti péteri szerzősége ellen ugyanazok az érvek felhozhatóak, amelyeket már az 1Pét-hez kapcsolódóan elmondtunk, de ezen túl feltétlenül meg kell említeni, hogy a 2Pét szinte szóról szóra átveszi a Júd majd teljes anyagát, ez pedig sem kronológiailag, sem tartalmilag nem fogadható el péteri szerzőség esetén. A 2Pét 3,4-ben maga a szerző is kitör az általa felépített fikcióból, amikor arról beszél, hogy az atyák már elaludtak, így kétségek merültek fel a parúziát illetően. Az atyák közé tartozik maga Péter is.

#### *Keletkezés ideje, helye:*

Művünk a II. századi kiterjedt Péter-irodalom egyik eleme. Feltehetőleg a 135-ben Egyiptomban íródott Péter jelenései ismerte a 2Pét-t. A Júd levél átvétele, a 2Pét 3,15k-ben feltételezett páli levelek gyűjteménye és a parúzia probléma hasonló kezelése az 1Kel 23-37-hez, 110 körülre datálják a levelünket.

#### *Címzettek:*

A pszeudonim bemutatkozás, mint Simon Péter, illetve az 1Pét-hez való szoros kötődés azt feltételezi, hogy a címzettek ugyanazok a kis-ázsiai gyülekezetek lehetnek, mint ott voltak.

#### *Tévtanítók:*

Tanításukat a szkepticizmus és a megvetés uralják (vö. 1,16; 3,3-5.9). A tévtanítók megtagadják az Urat (2Pét 2,1) és ezzel káromolják és megvetik az igazságot.

#### *Tradíciók:*

Első helyen a Júd-t kell megemlíteni, amit majdnem teljesen mértékben idéz a szerző. Továbbá Mt: 2Pét 1,17/Mt 17,5; 2Pét 2,6/Mt 10,15. Végül a zsidó-keresztyén tradíción belül a végső időkhöz kapcsolódó anyagok pl. az özönvíz összekapcsolódása a végső ítélet képével, a víz és tűz összefonódása az apokaliptikus eseményekben (lásd ehhez Sib IV 172kk; V 155kk.512kk).

### *Teológiai tanítás:*

Már rögtön a levél elején megszólal a központi téma: átadni azokat az ígéreteket, amelyek drágák, sőt a legnagyobbak (2Pét 1,4). A levél teológiai alapgondolatai az Írások helyes értelmezéséhez kapcsolódnak. Másik hangsúlyos teológiai gondolata a levélnek Jézus Krisztus helyes ismerete, aki Istenünk és Üdvözítőnk (1,1) és a történelemnek is ura (3,8-10).